

Pientere interventie bij problemen met lezen en Routepaaltjes in de wil

Pienter is een interveniërende methodiek, gebaseerd op de nieuwste neurologische inzichten rond leren. De Pienter-aanpak leert kinderen niet alleen beter spellen en lezen, maar stimuleert ook de ontwikkeling van het brein en de executieve functies. • Jolanda van den Bergh en Ine Heerink

Pienter is een interveniërende methodiek voor kinderen die moeite hebben met lezen en/of spelling. Pienter is naast elke reguliere lees- en/of spellingmethode te gebruiken. De spelling- en leesregels uit de basismethode blijven gehandhaafd, waardoor kinderen niet in verwarring worden gebracht door nieuwe of andere spellingregels. Naast de spelling- en leesontwikkeling stimuleert Pienter ook de ontwikkeling van de executieve functies zoals keuzes maken, plannen, doelen stellen en monitoren. Pienter benadert het leren van kinderen vooral systemisch, door kinderen inzicht te geven in het taalsysteem. Pienter sluit aan bij de individuele voorkeurstijl van leren, waarbij zowel de linker- als de rechterhersenhelft worden geactiveerd. Pienter streeft naar 'individualiteit in diversiteit'. *'Het gaat erom wat dit kind van deze ouders, in deze groep bij deze leraar op deze school voor de komende periode nodig heeft'* (Pameijer & van Beukering.). Pienter slaat de brug tussen handelingsgericht- en opbrengstgericht werken.

Leren leren

Pienter is tijdens het begeleiden van spelling- en leeszwakke kinderen in de dagelijkse beroepspraktijk ontstaan. Tientallen individuele kinderen uit de remedial

De nieuwste neurologische inzichten rond leren zijn verwerkt in vijf Pienterwaarden

teaching praktijk, groepjes kinderen met verlengde instructie binnen de basisschoolsetting en leerkrachten hebben ervaringen gedeeld en feedback gegeven. Stap voor stap heeft Pienter vorm gekregen, waarbij de succesvolle resultaten niet alleen een ontwikkeling van het lees- en spellingniveau laten zien, maar ook een versterking van leermotivatie, inzicht in de eigen manier van leren en zelfvertrouwen.

Deze methodiek is voor kinderen in zowel het regulier basisonderwijs als in het speciaal (basis)onderwijs en binnen alle zorgniveaus van het zorgcontinuüm (Struiksmma, 2005) in te zetten. Elk kind dat problemen heeft met lezen en/of spelling en/of met executieve functies kan gebaat zijn bij de Pienter-aanpak.

Pienter bestaat uit:

- een handleiding inclusief theoretische onderbouwing
- een verhalenboek met lees- en spellingopdrachten die gebaseerd zijn op het concept Meervoudige Intelligentie (Gardner, 1983)
- een vragenlijst om de voorkeurstijl van leren in beeld te brengen (Pientertest);

- basisspellingstrategiekaartjes gebaseerd op het concept van meervoudige intelligentie
- een logblok waarin de opdrachten gemaakt kunnen worden
- een reismap, voorzien van een uitklapbare plattegrond van de klankenwildernis, waarin kinderen de uitgewerkte opdrachten en werkplannen kunnen bewaren.

Er wordt planmatig en vanuit een duidelijk stappenplan gewerkt. Allereerst wordt de beginsituatie van de lees- en spellingontwikkeling in kaart gebracht met behulp van gegevens uit het leerlingvolgsysteem. Vervolgens wordt met de Pientertest de voorkeursleerijl van het kind bepaald. Samen met de begeleider wordt het leerdoel en de leertijd bepaald in een persoonlijk werkplan. De leerroute wordt uitgestippeld en ingetekend op de plattegrond in de reismap.

De nieuwste neurologische inzichten rond leren zijn verwerkt in vijf waarden, die in de theoretische onderbouwing uitgebreid toegelicht worden. Hieronder beschrijven we kort elke Pienterwaarde en geven we een indruk van één van de zeer vele keuzeopdrachten.

De Pienterwaarden

1. Pienter sluit aan bij de specifieke onderwijsbehoeften

Kinderen die in aanleg grotendeels hetzelfde zijn, kunnen een heel ander traject doorlopen in ontwikkeling. De oorzaak ligt vaak in de hersenontwikkeling en is een natuurlijk proces. Pienter gaat uit van de *leerkracht* in het kind door het kind zelf te laten ontdekken wat het nodig heeft om te leren. Daarbij helpt de methodiek kinderen bij het 'verbreinen', het maken van verbindingen tussen hersencellen die de basis vormen van ons functioneren, ons voelen en denken (Jolles, 2011; Vreugdenhil, 2007). Hoe meer neurale netwerken kunnen worden geactiveerd tijdens het leren, hoe sneller en gemakkelijker voorkennis of nieuwe kennis opgeroepen kan worden, waardoor het leren beter gaat (Jolles, 2011; Swaab, 2010). In de opdrachten worden zowel visuele, auditieve als motorische en muzikale gebieden aangesproken (Gardner, 1983). Het kind kiest opdrachten die passen bij zijn eigen Pienterwaarde voorkeurstijl en om zelfstandig of samen te werken.

Voorbeeld

Een kind dat muziekpienter is, kan met een rustig muziekje op de achtergrond (vanuit de koptelefoon) de woorden van een uitvalcategorie in een rustig ritme opschrijven.

2. Pienter verbindt lezen en spelling

Er worden geïntegreerde lees-spellingopdrachten aangeboden, waardoor het kind leert dat elk stukje kennis onderdeel is van een groter en systemisch geheel van kennis en vaardigheden. Het lezen kan het spellen van

woorden ondersteunen en andersom. Het kind leert in de opdrachten spelen met letters, klanken en woorden, waardoor het inzicht krijgt in de structuur van de taal en de juiste strategieën leert toepassen. Uit het effectonderzoek naar voortgezet spellen (Bonset, 2009) blijkt dat veel kenmerken die een positieve invloed hebben op de spellingvaardigheid, verwerkt zijn in de Pienter-opdrachten. Het gaat om kenmerken als spellinghulp in de vorm van schema's, stelonderwijs, visueel dictee en het aanbieden van een basisspellingstrategie. Maar ook vaardigheden als positieve voortgangsfeedback, zelfcorrectietraining en coöperatief leren bevorderen de spellingvaardigheid. Door het kind eigenaarschap te geven bij de samenstelling van de leerroute, maakt het kind zelf keuzes en bedenkt zelf oplossingen. Pienter ontwikkelt niet alleen de spelling- en leesvaardigheid, maar ontwikkelt ook de executieve functies zoals planning, probleemoplossend vermogen en redeneervermogen.

Voorbeeld

Eerst 'lezen als een meeuw' (top-down vanuit het systemisch denken) en vervolgens 'lezen als een mier' (bottom up; letter voor letter een woord verklanken)

3. Pienter werkt met betekenisvolle contexten

De betekenisvolle context die aangeboden wordt, is de metafoor van een Klankenwildernis waarin het kind zelf een route bepaalt met behulp van routepaaltjes en opdrachten passend bij de eigen voorkeurstijl van leren. Kinderen associëren een wildernis met een wirwar aan bomen en struiken, een ondoordringbaar gebied. Vaak zullen zij de wirwar van struiken en bomen in de wildernis verbinden met de warboel aan woorden in hun hoofd. Zij missen overzicht en inzicht in de vaak verbaal aangeboden leerinhouden. Ze missen de 'routepaaltjes' die houvast bieden. Nieuwe kennis uit de methodische spelling- en leeslessen kunnen deze kinderen vaak niet auto-

matisch koppelen aan voorkennis. Zij zijn de weg kwijtgeraakt in de 'wildernis' van letters en woorden. Zij kunnen zich onzeker of dom gaan voelen. Deze neerwaartse spiraal van gedachten wil Pienter doorbreken bij de context van een oerwoud als belevingswereld.

Voorbeeld

Een beweegpienter kind dat uitvalt op de verlengingsregel bij spelling, kan regelwoorden uit het verhaaltje in spiegelbeeld met een stift op de spiegel schrijven, hardop lezen en controleren op de juiste schrijfwijze.

5. Pienter heeft heldere leerroutes

Pienter vertrekt vanuit één plattegrond, de Klankenwildernis met vier routes. Dit zijn de luister-, vergelijk-, regel- en weetroute. Kinderen maken een keuze voor één van de vier routes en bepalen de spellingcategoriën die met routepaaltjes worden aangegeven. Vervolgens tekenen ze hun eigen leerroute in op de plattegrond, lezen de verhaaltjes bij de routepaaltjes en maken een keuze uit de opdrachten passend bij de eigen voorkeurstijl. Zo krijgen ze een duidelijk beeld wat ze willen bereiken en hoe ze dat willen doen.

Voorbeeld van 'tips' bij de opdrachten;

Articuleer de woorden met -eer, -oor, -eur goed tijdens het zingen en geef er mooie klanken aan. Vraag aan je juf of meester of je het liedje mag voorzingen in de klas.

Pienter laat het kind zelf ontdekken wat het nodig heeft om te leren

4. Pienter laat kinderen samen leren

Kinderen kunnen bij de verhaaltjes uit het verhalenboek opdrachten kiezen die bij hun Pientere stijl van leren passen. Kinderen kunnen samenwerken met kinderen die dezelfde Pientere leerstijl hebben. Zo stimuleren ze elkaar in hun gezamenlijke sterkere leerstijl. De methode geeft echter de voorkeur aan het samenwerken in heterogene groepjes, omdat kinderen dan meer gebruik maken van elkaars expertise en meer van en met elkaar leren. Samenwerkend leren versterkt niet alleen het denkvermogen van de kinderen, maar ook de taalvaardigheid.

Voorbeeld

Een taalpienter kind dat moeite heeft met de analyse en synthese van woorden, kiest de samenwerkingsopdracht Luisterflitsen. Ze geven elkaar een woord. Uit dit woord wordt een letter weggelaten. Ze vertellen elkaar welk woord ze overhouden en schrijven ze op.

Literatuur

- Bonset, H. & Hoogeveen, M. (2009). *Spelling in het basisonderwijs*. Enschede: SLO.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: Theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books
- Jolles, J. (2011). *Ellis en het verbreinen. Over hersenen, gedrag & educatie*. Amsterdam – Maastricht: Neuropsych Publishers.
- Jutten, J. (2003). *Natuurlijk leren systeemdenken in een lerende school*. Sittard: Consent onderwijsbegeleiding en innovatie.
- Kagan, S., & Kagan M. (2000). *Meervoudige Intelligentie. Het complete MI boek. Deel 1,2 en 3*. Vertaalde versie door RPCZ educatieve uitgaven. Middelburg: Meulenberg.
- Kagan, S. (2004). *Structureel Coöperatief leren. Het internationale standaardwerk*. Middelburg: Meulenberg.
- Munnik, C., Vreugdenhil, K., (2007). *Kennis over onderwijs; Hersenonderzoek en leren*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Pameijer, N. & Beukering, T. van (2006). *Handelingsgericht werken; een handreiking voor de intern begeleider. Samen met leraar, ouders en kind aan de slag*. Leuven/Voorburg: Acco.
- Struiksma, C., (2005). *Organisatorisch Zorgcontinuüm voor de zorgroute van leerlingen met leesproblemen en dyslexie*. Masterplan Dyslexie. Alphen aan den Rijn: Drukkerij Holland B.V.
- Swaab, D., (2010). *Wij zijn ons brein. Van Baarmoeder tot Alzheimer*. Ruinen: Drukkerij Barrier.

Correspondentieadres: info@berghenleren.nl

Jolanda van den Bergh

richt zich met haar bedrijf Berghenleren op grenzeloos lerende individuen, teams en organisaties. Jolanda is expert in en adviseert en coacht op leiderschap, meervoudige intelligentie, *mindmappen* en dyslexie. Tevens begeleidt zij scholen bij diverse onderwijskundige ontwikkeltrajecten.

Ine Heerink

is hogeschooldocent bij Fontys Opleidingcentrum Speciale Onderwijszorg met expertise taal en rekenen, ambassadeur Kids' Skills, geregistreerd remedial teacher, ondernemer van 't Alding' waar ze zowel volwassenen als kinderen ontmoet en begeleidt in trainingen en cursussen over creativiteit in leren.